אבל הכא מי ידע דמחיל ושמואל אמר אנא דאמרי אפילו לר"מ עד כאן לא קאמר ר"מ התם [ט]אלא דודאי קא עקר אבל הכא מי יימר דקא עקר מידי אמר רב ענן [י]לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה א"ע"מ שאין בו אונאה הרי יש בו אונאה מיתיבי [יא]הנושא והנותן באמנה והאומר לחבירו ע"מ שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה לרב דאמר אנא דאמרי אפילו לר' יהודה הא מני אמר מחוורתא רב אמר כר"מ ושמואל דאמר כר' יהודה רבא אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש דתניא במה דברים אמורים בסתם [יב]אבל במפרש מוכר שאמר ללוקח חפץ זה שאני מוכר לך במאתים יודע אני בו שאינו שוה אלא מנה על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה [יג]וכן לוקח שאמר למוכר חפץ זה שאני לוקח ממך במנה יודע אני בו ששוה מאתים ע"מ שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה ת"ר [יד]הנושא והנותן באמנה הרי זה לא יחשב את הרע באמנה ואת היפה בשוה אלא או זה וזה באמנה או זה וזה בשוה [טו]ונותן לו שכר כתף שכר גמל שכר פונדק שכר עצמו אינו נוטל שכבר נתן לו שכרו משלם שכרו משלם מהיכא קא יהיב ליה אמר רב פפא [טז]בצדדויי דיהבי ארבע למאה: **מתני' כמה תהא הסלע חסירה [יז]ולא יהא בה אונאה ר"מ אומר ארבע איסרות איסר לדינר ור' יהודה אומר ארבע פונדיונות פונדיון לדינר ור"ש אומר שמונה

הכא מי ידע דמחיל. וכפ' הכותב (כתובות דף פד. ושם ד"ה וסכר) דפסיק רב אם מתה אינו יורשה ופריך וסבר רב תנאו קיים והאמר רב יש לו עליו אונאה התם נמי לא ידע שתמות (שם דף ט. ושם) דפריך טעמא דבכתב הא על פה אינה יכולה למחול לכתובה והא סבר ר' יהודה דבממון תנאו קיים ולישני דכתובה לא ידע דמחלה לאימור היא תמות קודם וי"ל דהתם פריך לשמואל דלא מפליג מ"ג פריך לאבי דאמר בסמוך מחוורתא רב דאמר כר"מ מ"ג מיון דקלה בעיניו להוציאה ידעה וממלה: **אבל הכא** מי יימר דקעקר. וכפ"ק דמכות (דף ג: ושם ד"ה ושמואל) דפריך לשמואל מאונאה לשביעית התם בשביעית נמי לא ידע דקעקר דאימר יפרע לו קודם שביעית:

על מנת שאין כו'. פי' רש"י אני מכמיחן שאין בו אונאה ויש בו אונאה והוי גם מקח טעות וקשה דכפ"ק דמכות (שם) מדמהו לעל מנת שלא תשמטהו שביעית דמשמטתו שביעית והתם לא שייך אלא טעמא אלא הוי טעמא שאין לו כח להתנות שלא תחול שביעית על המלוה וי"ל דלא מדמי אלא כי היכי דגבי אונאה יש חילוק בין לשון שאין עליו לשאין בו ה"נ גבי שביעית יש חילוק בין לשון זה לשון זה וכיון שמואל מפרש דע"מ שאין בו אונאה משמע על מנת שלא יחול איסור דלא מוגע על המקח וע"כ הוא חל והשתא הוי ממש דומיא דשביעית:

הנושא ונותן באמנה. פי' רש"י שמאמינו שימכרנו כמו שיוכל אין לו עליו אונאה והריוח וההפסד למשלמו וקשה דאין שייך לשון אונאה על זה ועוד אי שלית לא קבל עליו אחריות פשיטא שהריוח וההפסד למשלם ואי קבל השליח עליו אחריות וההפסד מ"כ יש לו עליו אונאה ונראה דטעמא ונותן באמנה היינו שמאמינו בכמה קנה ונותן לו כך ויותר מעט והשתא שייך שפיר אין עליו אונאה:

במה דברים אמורים בסתם. ר"מ פסק כרב דהלכתא כרב בתיקוריא [ט] תימה דהא לא פליגי אם מותר לעשות כן אלא פליגי אם חייב להחזיר האונאה והלכה כשמואל בדיני ובשאילתות דרב אחאי פרשת בהר סיני [י] פוסק כרב משום דהך ברייתא קאי כוותיה דמפליג בין סתם למפרש ואתיא לדידיה שפיר כר' יהודה אבל לשמואל לא מתוקמא לא כר"מ ולא כרבי יהודה וריב"ן פי' דלשמואל הכי פירושא דברייתא בד"א בסתם פי' שלא אמר ע"מ אבל מפרש ע"מ שאין לך עלי אונאה נעשה כאומר יודע אני שאינו שוה כו' ואתיא כרבי יהודה אי נמי י"ל אורחא דמילתא נקט דאותו שאמר ע"מ שאין לך עלי אונאה רגיל לומר [יא]איני יודע שאינו שוה כו' אע"פ שאינו יודע אם אמר אמת ואתיא אפילו כר"מ דלא ידע דקעקר: **לא** יחשב את הרע באמנה. פי' רש"י שנותן לו את הרע ומאמין לו כשימכרנו בחנות כמו שיוכל שישלם לו את היפה בשוה כמו ששוה עכשיו למכרו מיד וממתין לו מעות היפה עד שימכור הרע בשביל שטורח לו למכור הרע בחנות במעט מעט וחזו רבית וקשה דבפ' איזהו נשך (לקמן דף פה.) ה"ל לאתויי ולא הכא ותו דבתוספתא (פ"ג) מתניא לגבי אונאה ועוד שכבר נתן לו שכרו משמע שמקודם כבר היה לו שכרו ונראה כפי' ר"ח שקנה י' דינרים בי' דינרים ה' היפין שוה כל אחד דינר וחצי וחמשה הרעים אינן שוים כל אחד כ"א חצי דינר וזה א"ל אני מאמינך כמה נתת עליהם ואתן לך מעט יותר להרויח לא יחשב לו הרע דינר כמו שקנה והיפה דינר וחצי כמו ששוה שהרי לא נתן לו על הרע דינר אלא בשביל שגם היפים נתן לו בדינר דינר והוי אונאה אלא או זה וזה באמנה פירוש אם ימכרם כולם דינר דינר או זה וזה בשוים אם ימכור רעים לבדם יחשב כל אחד ואחד בחצי דינר ואם ימכור יפים לבדם יחשב כל אחד בדינר וחצי וגם יחשב שכר כתף כו' שכר עצמו אינו נוטל שכבר נתן לו שכרו פי' המוכר הראשון שקנאם תחלה ממנו:

איסר לדינר. וא"ת והאמר רבא (לקמן דף ט:) כל דבר שבמדה ושבמנין ושבמשקל אפי' פחות מכדי אונאה מחזר וי"ל דהכא בתורת קאמר איהו שני פונדיונים וא"ת תקשה לרב דאמר שתות מקח שינו ולא שתות מעות דהכא לר' שמעון אם מכר סלע שוה כ' מעות בכ"ד הוי אונאה והיינו שוה ה' כו' דהוי לרב ביטול מקח וכגמ' מוקי מתני' דלעיל כר' שמעון ואפי' לשמואל דאמר שתות מעות שינו תקשה דבשתות מקח מודה דהוי נמי אונאה וה"ק כ' פונדיונות לדינר הוי אונאה אבל ג' פונדיונות פחות פרוטה הוי מחילה אע"ג דלכתי הוי שתות מקח וי"ל דמירי שמכר לו טלית שוה כ"ד מעות בסלע ונתן לו סלע שחסר ד' מעות דהיינו שתות מקח מיהו לעיל פי' טעם דמ"ד שתות מקח לפי שהאונאה והטעות תלוי בחפץ שלריך שומא ולא במעות והכא הטעות והאונאה הוי בסלע:

מנה

מי ידע. דלתיכא אונאה הוא סבור דאין בו אונאה: **דודאי עקר.** בשעת התנאי עוקר דברי תורה שהטילה עליו שאר כסות ועונה חה עוקר המוכה מעליו ואפי' הוא נותן לאחר זמן ממנה בעלמא הוא: **אבל הכא מי יימר דעקר.** שמא לא יהא בו אונאה: **אין לו עליו אונאה.** כדפרישית דמי יימר דעקר: **שאין בו אונאה.** אם אמר לו בלשון זה אין לו לשון מחילת אונאה אלא לשון תביעת אונאה דע"מ שאין בו אונאה אמר והרי יש בו ומקח טעות נמי הוי ואם רצה לחזור מחר לגמרי: **הנושא ונותן באמנה.** מכור כמה שתוכל ותן לי המעות לזמן פלוני והגני סומך עליך ונותן לו שכר טרחו כדלקמן: **אין לו עליו אונאה.** לומר יותר היה שוה ואם מכר זה בדמים רבים אין זה יכול לומר לא אתן אלא דמיו: **מחוורתא כו'.** וכב מוקי לה כרבי יהודה דאפי' היכא דלא ידע (ב) ומחיל נמי אמר: **אמר.** ע"מ שאין לך עלי אונאה דלא ידע דימול: **מפרש.** שפירש לו יודע אני שיש אונאה ואני מוכרו לך ע"מ שאין לך עלי אונאה דבהא אמר רבי יהודה דמתנה ומתנאו קיים דדמי לשאר וכסות: **כמה דברים אמורים.** דיש אונאה לזה על זה: **בסתם.** מכר: **אבל במפרש.** כגון מוכר כו': **הנושא ונותן באמנה כו'.** כדפרישית: **הרי זה לא יחשוב לו אם הרע באמנה ואם היפה בשוה.** להיות לו המתנת מעות היפה בשכר טרחו. כגון היה לו שני יינות יפה שיש לו עליו קופלים ללקחו בנת אחת והרע שאינו נמכר אלא בחצות לא יאמר לו הרי לך יפה בשוויו ע"מ שתמכור לי הרע בחצות כמה שתוכל ולכשימכר תן לי מעות שביהם ופוטר עצמו בהמתנת מעות של דמי היפה מלמת שכר טרחו על הרע והוי כרבית: **אלא או זה וזה באמנה.** ויתן לו כדרך הנותן באמנה ששכר קצוב היה להם כדמפרש לקמן ארבעה למאה: **או זה וזה בשוה.** והשכר יהא של מקבל: **ונותן לו שכר כתף שכר גמל.** אם נתן באמנה בשיכולו לחשבון יכנה לו שכר כתף המוליכו מביתו לחנות ואם הולרך לגמלים נותן לו שכר גמל: [יז]**בגדרוי.** מוכרי בגדי קנבוס ששכר קצוב להם ליתן ארבעה למאה למי שטורח במכירתן: **מתני' כמה תהא הסלע חסירה.** מטבע היולא ותמיד הוא שוחק וחסר כמה תחסר ואם הוליאה לא תהא אונאה: **ד' איסרין.** לסלע: **איסר לדינר.** והוא אחד מכ"ד בו דו' מעה כסף דינר מעה שני פונדיונים פונדיון שני איסרין. וכגמ' [יח] מפרש מאי שנא דגבי שאר תחורה אמרי' שתות וכאן יש אומרים כך ויש אומרים כך: **ארבעה פונדיונים.** אחד משנים עשר: שמונה

מסורת הש"ס

ט) [ניעין פד:]. כ) [מכות ג:]. ג) [תוספתא פ"ג]. ד) [שם]. ה) ב"ח בלתרוי. רש"ל. ו) [עי' תוס' מולין מ: ד"ה כסלנו]. ז) ב"ח בלתרוי. רש"ל. ח) [לקמן י) [טוף פ' קינן]. כ) [אחי יודע בל"ל]. ל) שיך לדף שלאח"ו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ממוכרתא וכו' דמחיל נמי:

מוסף רש"י

דודאי קא עקר. שהרי מסר לה קידושין וכבר היא אשתו להתחייב בכולן, וכי אתני על מנת שלא יתחייב היה ליה עוקר (ג"מין דף ב). **על מנת שאין לך עלי** אונאה איך לו עליו אונאה. שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים, ואם אמר לו על מנת שאין בו אונאה, אין זה מתנה שימחל לו אונאתו, אלא הוא המתנה עמו שאינו אונאה בתכר זה, והרי אנו רואים שיש בו אונאה, וכשאי מודה שמואל דיש לו עליו אונאה (מכות ג:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com